

het werk van Carolina. Maar gelijkberechtiging van de vrouw in maatschappij en kerk zou neerkomen op de erkenning dat de apostel Paulus zich had vergist – en voor het trekken van die discussie schrok hij terug.

Een halve eeuw eerder had hij al eens geworsteld met de vraag of de in het Nieuwe Testament zo duidelijk uitgesproken verwachting van de spoedige wederkeer van Jezus niet aantoonbaar door de feiten was weerlegd. Was dit niet strijdig met de goddelijke oorsprong van de Schrift, de ‘theopneustie’?⁶⁹ Hij had daarover ooit gecorrespondeerd met redacteur ds. J.H. Donner van *De Wekstem*.⁷⁰ Een duidelijk antwoord was niet gekomen, en volgens Albracht had dat toen ook niet gekund: de theologie was er als wetenschap nog onvoldoende voor ontwikkeld. De kwestie was in 1915 nog steeds niet opgehelderd. Kuyper leverde aanzetten voor een benadering die zowel aan ratio als aan geloof voldeed. Dat zelfs hij het antwoord niet gevonden had meende Albracht vrijmoedig te mogen constateren: ‘Bewijs dat ik maar niet alles voetstoots aanneem, omdat Dr. K. het zegt.’

De moeilijkheidsgraad van dergelijke vraagstukken bleek uit artikelen die Schoolland toestuurde: degelijke kost, doorspekt met verwijzingen naar Socrates, Heraclitus, Plato en Aristoteles. ‘Als de courantenlezers in Grand Rapids zulke stukken kunnen verorberen, neem ik mijn hoed voor hen af.’ En dan verwees Albracht toch weer naar de ‘vreeselijke’ oorlog. Hij bleef geloven in ‘De Heer regeert’, maar net als eerder bij de toekomstverwachting van het Nieuwe Testament met enige twijfel aan al te gemakkelijke oplossingen. De opportunistische politiek van Italië noemde hij ‘gemeen’; kon die gemeenheid opgevat worden als onderdeel van een voorzienig vastgelegd plan? Ondertussen moest Nederland de broekriem aantrekken:

Het kilo rundvleesch kost tegenwoordig f1,50; 50% duurder dan voor een jaar; brood en aardappelen idem. Waar moet dat heen met den arbeider?

Ook predikanten kregen het te merken – hun traktementen werden gekort. Albracht vond dat juist: in ‘verootmoediging’ diende de hele bevolking te delen. De omstandigheden brachten overigens ook prettige verrassingen. In Groningen waren ongeveer duizend Britse ‘Tommies’ geïnterneerd, nadat ze in oktober 1914 uit het omsingelde Antwerpen waren uitgeweken naar het neutrale Holland. Het contact met de ‘stadjers’ was goed, de Britten namen deel aan het sociale leven buiten hun ‘Engelsche kamp’.⁷¹ De officieren legden contact met de plaatselijke vrijmetselaarsloge⁷², maar er waren ook Schotse mariniers bij van de calvinistische Free Church.

⁶⁹ Vanaf de tweede druk van diens *Gereformeerde Dogmatiek* vormde ‘theopneustie’ een centraal begrip in de Schriftleer van Herman Bavinck, die aan deze term de voorkeur gaf boven ‘inspiratie’ (Kuyper). Cf. Dirk van Keulen, *Bijbel en dogmatiek. Schriftbeschouwing en schriftgebruik in het dogmatisch werk van A. Kuyper, H. Bavinck en G.C. Berkouwer*, diss. Kampen 2003, 33-36, 99-117.

⁷⁰ *De Wekstem. Getuigenissen uit de Christelijke Afgescheiden Kerk in Nederland*, onder redactie van Willem Diemer (1837-1926) en Johannes Hendrikus Donner (1824-1903), uitgegeven bij de firma Zalsman te Kampen 1865-1882. Aanwezig in bibliotheek PThU, Amsterdam.

⁷¹ Menno Wielinga, *Het Engelse Kamp Groningen 1914-1918. De geschiedenis van 1500 Engelse militairen tijdens de Eerste Wereldoorlog*, Bedum 2014.

⁷² Het monument ter herinnering aan het ‘Engelse Kamp’ bij de Kempkensberg is op de vroegere plaats daarvan opgericht door de sinds 1772 bestaande Loge l’Union Provinciale te Groningen.